

ความคิดเห็นต่อภาพคำเตือนบน ซองบุหรี่แบบเรียบและผลต่อความเกรงกลัวอันตราย ของบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนที่ไม่สูบบุหรี่

นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์¹ พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ²
ชูเกียรติ วิวัฒน์วงศ์เกษม³ ดุสิต สุจิรารัตน์⁴ ประรณนา สถิตย์วิภาวี⁵
นฤมล เอี่ยมณีกุล⁶ นรินทร์ ปานดี⁷ และมลินี สมภพเจริญ⁸

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการตอบสนองต่อซองบุหรี่แบบเรียบของกลุ่มผู้ไม่สูบบุหรี่ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไปในโรงเรียนมัธยมศึกษาและวิทยาลัยอาชีวศึกษาจำนวน 805 คน เป็นงานวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น ใช้ซองบุหรี่แบบเรียบที่จำลองขึ้นมาขนาดเท่าของจริง (mock-up model) ให้กลุ่มตัวอย่างดูและวัดความรู้สึกเกรงกลัวอันตรายของบุหรี่เมื่อเห็นภาพคำเตือนบนซองบุหรี่แบบเรียบด้วยแบบสอบถามรวบรวมข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานศึกษา รายได้ ภูมิภาค และข้อมูลความรู้สึกกลัวเมื่อตอบสนองต่อสีพื้นซอง และภาพคำเตือน

หมายเหตุ งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกราบขอบพระคุณคณาจารย์ที่มาร่วมเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นในการสร้างภาพคำเตือนบนซองบุหรี่แบบเรียบ ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาและวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และกรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อทีมวิจัย.

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (first author).

² ศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาจิตวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

⁵ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

⁶ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

⁷ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา ศูนย์ผลิตและพัฒนาสื่อสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

⁸ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจําภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (corresponding author).

ภายใต้แนวคิดเรื่องการใช้ความกลัวกระตุ้นเร้า (fear arousal) ทฤษฎี The Prospect Theory ในส่วนของ loss framed incentives และแนวคิดเรื่อง สัญศาสตร์ (semiotics) เพื่อให้ภาพที่นำมาใช้ส่งผลต่อการตอบสนองได้แก่ การสร้างให้เกิดความรู้สึกกลัวและส่งผลกระทบต่อความทรงจำ และมีผลต่อมาเป็นการระบับยับยั้งการสูบบุหรี่ เครื่องมือที่นำมาใช้วัดความรู้สึกกลัวเป็นภาพและสีพื้นให้เห็นโทษของการสูบบุหรี่ โดยสีพื้นของซองบุหรี่คัดเลือกจากงานวิจัยเกี่ยวกับภาพคำเตือนบนซองแบบเรียบและข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและการสื่อสาร ได้ผลออกมาจำนวน 4 สี ได้แก่ สีน้ำตาล สีขาว สีดำ สีเขียวโอลีฟ ส่วนภาพที่แสดงผลความรุนแรงจากการสูบบุหรี่เป็นภาพคำเตือนชุดที่ใช้ระหว่างปี 2553-2557 ซึ่งนำไปออกแบบเป็นซองบุหรี่แบบเรียบหรือซองปราศจากสีสัน (cigarette plain package) ขยายขนาดเท่ากับร้อยละ 55 ของพื้นที่ซองทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า ภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ที่ใช้ในช่วงปี 2553-2557 และขยายขนาดภาพคำเตือนเท่ากับร้อยละ 55 ของพื้นที่ซองทั้งหมดบนซองแบบเรียบที่งานวิจัยนี้ ได้สร้างขึ้นและได้รับเลือก 3 อันดับแรก เพราะสร้างความรู้สึกน่ากลัวมากที่สุด ได้แก่ การแสดงความเสียหายจากการสูบบุหรี่แล้วเป็นมะเร็งปอก มะเร็งปอด และมะเร็งกล่องเสียงตามลำดับ ส่วนสีพื้นของที่เสริมให้เกิดความกลัวมากขึ้น ได้แก่ สีดำ เนื่องจากสื่อความหมายถึงความตาย และภาพคำเตือนบนซองบุหรี่แบบเรียบส่งผลต่อการสังเกตข้อความและภาพคำเตือนบนซอง ดังนั้น หากจะออกแบบเป็นภาพคำเตือนของบุหรี่แบบเรียบควรมีแนวคิดหลัก (key concept) ที่แสดงเนื้อหาในการกระตุ้นให้เกิดความกลัว ด้วยภาพที่แสดงถึงความเสียหายของอวัยวะที่ปรากฏภายนอกและภายในร่างกาย และเป็นภาพที่มีมุมภาพระยะใกล้มาก (extreme close-up camera angle) รวมทั้งการตัดภาพ (camera cut or crop) ที่แสดงเน้นให้เห็นอวัยวะเสียหายอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการออกแบบจนกลายเป็นรูปแบบประจำ (form) ของภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ไปแล้วทั่วโลก ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวคิดเรื่องสัญศาสตร์ (semiotics) ที่นำองค์ประกอบศิลป์ หลักการออกแบบและมุมมอง มาออกแบบและเน้นให้ภาพทำหน้าที่สื่อสารความน่ากลัวออกมาจนส่งผลต่อความทรงจำหรือสร้างจินตนาการต่อมา รวมทั้งส่งผลต่อความหมายนัยประหวัดอื่นๆ (connotative meaning) อาทิ หากเป็นมะเร็งปอก จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ภายนอกความหล่อ ความเท่ด้วย ซึ่งพลังของภาพคำเตือน

และสีพื้นของได้แก่ สีดำ บนซองบุหรี่แบบเรียบ จึงสร้างความหมายที่เกี่ยวข้อง
ต่อตัวบุคคลได้มากมายและส่งผลกระทบต่อความเกรงกลัวอันตรายจากการสูบบุหรี่ด้วย

Abstract

This research aims to examine the response to the cigarette plain package among 805 non-smokers aged over 13 years in secondary schools and vocational colleges. This research adopts a pre-experimental design. Mock-up model of cigarette plain package is presented to the samples, and their fear of smoking when noticing pictorial health warning label on cigarette plain package is measured by the questionnaire on general information, namely, gender, age, education institute, income, domicile, and fear feeling in response to the background color and pictorial health warning label based on the concept of fear arousal, the prospect theory pertaining to loss framed incentives, and the semiotics. The objective is to make the selective pictures have a responsive impact, i.e., to provoke fear feeling and affect perception, resulting in smoking cessation. The instrument for measurement of fear feeling is the picture and background color depicting disadvantages of smoking. The background color of the cigarette package has been chosen from researches on pictorial health warning label on cigarette plain package and comments from experts in the area of arts and communication, resulting in 4 colors, namely, brown, white, black, and olive green. The pictures displaying severity of smoking are those having been adopted during 2010-2014 which have been designed to be the cigarette plain package or colorless package, and enlarged to be equal to 55% of total area of the package. The results of the study revealed that the pictorial health warning label adopted during 2010-2014 and the enlargement of such picture to be equal to 55% of total area of the plain package

as designed by the study which achieved the top 3 ranking due to the highest fear arousal are the display of smoking-related oral cancer, lung cancer, and laryngeal cancer, respectively. The background color on cigarette package which induces more fear is black since it is the symbol of death, and the pictorial health warning label on the cigarette plain package affects the notice of warning message and picture on the package. Therefore, to design the pictorial health warning label on the cigarette plain package should have the key concept presenting contents for fear arousal purpose through pictures which show internal and external organ damages, featuring extreme close-up camera angle, as well as camera cut or crop technique which clearly emphasizes the damaged organ. Such design became the form of pictorial health warning label on cigarette packages worldwide. The design is consistent with the semiotics concept which utilizes composition, design principle, and camera angle to design and focus on communicating dreadfulness through pictures until affecting perception or subsequent imagination, as well as other connoted meaning, for example, oral cancer would also have impacts on images, handsomeness, and attractiveness. Thus, the power of the pictorial health warning label and the background color, i.e., black, on the cigarette plain package is substantially meaningful to individuals, as well as affecting fear of smoking.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัจจุบัน (ปี 2558) การใช้ยาสูบของคนไทย ทำให้มีผู้เสียชีวิตปีละ 50,710 คน และมีเยาวชนนักสูบหน้าใหม่ ปีละ 100,000 คน อีกทั้งยังมีผู้สูบบุหรี่อีก 11.5 ล้านคน และชายไทยยังสูบบุหรี่ถึงร้อยละ 40 ประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 180 รัฐภาคีที่ต้องควบคุมกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทบุหรี่ในประเทศไทยพยายามมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมการสูบบุหรี่มาอย่าง